

Uluslararası Liderlikte Mükemmellik Arayışı Dergisi (ULMAD)

ISSN: 2979-9163

<http://www.lmad.elayayincilik.com/>

Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Disiplin Modellerini Uygulama Düzeyleri¹

Erkan Kırıl², Selime Tülay Aşlıyan³

Öz

Sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplin modellerini uygulama düzeylerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma betimsel tarama modelindedir. Araştırma, 2013-14 eğitim-öğretim yılında Aydın ili, Efeler ilçesinde kamu okullarında görevli 137 sınıf öğretmeni ile yürütülmüştür. Verilerin toplanmasında “Kişisel Bilgi Formu” ve “Sınıf Disiplin Modelleri Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel ve kanıtlamasal istatistik teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, sınıf öğretmenlerin en yüksek düzeyde Etkili Öğretmenlik sonra sırası ile Mantıksal, Kounin, Davranış Değişikliği, Glasser ve Canter Modellerini uyguladıkları tespit edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplini modellerini uygulama düzeyleri eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiş; ancak cinsiyet, yaş, medeni durum, kıdem, görev yapılan sınıf düzeyi ve sınıftaki öğrenci sayısı değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermiştir. Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde önleyici yaklaşımları kullanmaya devam etmesi, değişkenlere göre farklılık çıkmasının nedenlerinin araştırılması, sınıf disiplin modellerinin uygulanmasına ilişkin nitel araştırma yapılması gibi çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, sınıf, model, disiplin.

Classroom Teachers' Level of Implementation of Classroom Discipline Models¹

Abstract

This study, purposed to reveal the level of classroom teachers' implementation of discipline models, is in descriptive survey model. The research was conducted with 137 classroom teachers working in public schools in Efeler district of Aydın province in 2013-14 academic year. “Personal Information Form” and ‘Classroom Discipline Models Scale’ were used to collect the data. Descriptive and evidential statistical techniques were used to analyze the data. As a result of the research, it was determined that classroom teachers applied Effective Teaching at the highest level, followed by Logical, Kounin, Behavior Change, Glasser and Canter Models, respectively. The level of classroom teachers' implementation of classroom discipline models did not show a significant difference according to their educational status; however, it showed a significant difference according to the variables of gender, age, marital status, seniority, grade level and number of students in the class. Various suggestions were made such as continuing to use preventive approaches in classroom management, investigating the reasons for the differences according to variables, and conducting qualitative research on the application of classroom discipline models.

Keywords: Teacher, classroom, model, discipline.

Makale Geçmişi	Geliş: 30. 03. 2024	Kabul: 29.12.2024	Yayın: 31.12.2024
Makale Türü	Araştırma Makalesi		
Önerilen Atıf	Kırıl, E. & Aşlıyan, S. T. (2024). Sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplin modellerini uygulama düzeyleri. <i>Uluslararası Liderlikte Mükemmellik Arayışı Dergisi (ULMAD)</i> , 4(2), 26-42.		

¹Bu çalışma birinci yazarın danışmanlığındaki tezsiz yüksek lisans dönem projesinden üretilmiştir

² Sorumlu Yazar, Prof. Dr. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, Türkiye, erkankiral74@gmail.com, ORCID: orcid.org/0000-0002-1120-7619

³ Öğretmen, Gazipaşa Ortaokulu, Aydın, Türkiye, tulayselime@gmail.com, ORCID: orcid.org/0009-0002-4543-4315

Giriş

Öğretimin planlı ve programlı gerçekleştiği alanlar sınıflardır. Sınıflar, genel olarak eğitim örgütleri olan okullarda, öğrencilere yönelik öğretim etkinliklerinin amaçlı, planlı ve programlı bir şekilde düzenlendiği yapılardır. Sınıflar, öğrenciler için oluşturulmuş özel alanlardır. Sınıflar, okulun imkânlarına, öğrencilere, onlara uygulanacak öğretim yöntemlerine, programlara ve etkinliklere göre farklı şekilde düzenlenebilmektedir. Sınıflarda öğretim faaliyetlerinin bir düzen içinde gerçekleşmesi eğitimsel hedeflere ulaşmak için oldukça önemlidir. Sınıf düzenini olumsuz olarak etkileyen her türlü faaliyet öğrenme sürecini de aynı yönde etkileyecektir. Bu olumsuz etkiyi en aza indirebilmek için başta öğretim lideri olarak kabul edilen öğretmenlerin ve sonra tüm paydaşların sınıf düzenini koruması ve daha iyi hale getirmesi için çaba sarf etmesi gerekmektedir. Öyle ki paydaşlar tarafından amaca ulaşmak için sarf edilen her çaba; düzen, kural ve disiplin gerektirir. Nitekim eğitim öğretim faaliyetleri bundan faydalanmak isteyen insanlara belli kurallar çerçevesinde ve düzen içinde verildiğinde hedeflenen kazanımlar daha kısa sürede gerçekleşebilir. Esasında öğrenme sürecinin düzgün, istenen ve beklenen şekilde devam etmesi bunun belli kurallar doğrultusunda yapılmasını gerektirmektedir. Pek tabidir ki genel olarak nerede bir düzen varsa orada kuralların olduğu söylenebilir. Düzen ve kuralların sürdürülmesi bunların tutum ve davranışlarla sergilenmesi disiplini gerektirmektedir. Sınıfında etkili ve verimli bir öğrenme düzenli oluşturmak için öğretmenlerin sınıfta, sınıf yönetimi kuralları oluşturması ve bunu disiplinli bir biçimde uygulaması gerekmektedir. Disiplin, bir öğretmen için sınıf yönetiminde bilmesi gereken görece en önemli konuların başında gelmektedir.

Disiplin, genel olarak “bir topluluğun, yasalarına ve düzenle ilgili yazılı veya yazısız kurallarına titizlik ve özenle uyması durumu” şeklinde ifade edilmektedir (Türk Dil Kurumu, 2024). Disiplin, kişinin kendi ya da başkalarının belirlediği beklenen ve istenen, tutum ve davranışları sergilemesine yönelik önlemleri içermektedir. Disiplin, kişinin uyulması istenen önlemlere göre tutum ve davranışlarına dikkat edebilmesidir. Disiplin, kişilerin ve onların yer aldığı toplumun belirlenen kural ve normlara uymasını gerektirmektedir. Disiplini kişi önce kendi, oluşturduğu toplum, çalıştığı yer kısaca tüm yaşamında sergileyebilir. Öyle ki kişi, tutum ve davranışlarını disipline ettiğinde diğer bir ifade ile kendini disipline ettiğinde hedeflediği her neyse ona ulaşabilir. O halde genel olarak disiplin, kişinin, grupların ya da toplumun hâlihazırdaki ilke, kural, norm, ilgili mevzuat (yönetmelik, yasa vb.) ve düzenlemelere uygun tutum ve davranışta bulunabilmesidir. Disiplin içinde hareket edilmediği zaman hedefe ulaşmak oldukça zordur ya da şansa dayalıdır. Nitekim Yiğit’e göre düzenli ve disiplinli olmayan hiçbir çabanın başarıya ulaşması mümkün değildir (2008). Disiplinli kişiler ulaşmak istediği hedefler için sorumluluk, düzen ve özdenetim içinde tutum ve davranışlar sergilemektedir. Bu kişiler davranışlarını denetim altına almakta diğer bir ifade ile kendilerini kontrol etmektedirler.

Disiplinli şekilde sergilenen tutum ve davranışlar kişinin sadece kendi için değil, içinde yer aldığı tüm faaliyet alanları için söz konusu olabilir. Esasında toplumsal yaşamdan iş yaşamına her alanda disiplinli hareket etmek gerekmektedir. Eğitim öğretim kurumları olan okullar ve özelinde sınıflar da bunlardan biridir. Okulda ya da sınıfta eğitim öğretim paydaşları istediği gibi tutum ve davranış sergileyememekte, belli kurallar çerçevesinde hareket etmekte ve faaliyet göstermektedirler. Dünyanın neresinde olursa olsun her yapının kendine özgü düzeni ve kuralları olup, ilgili kişilerin bunlara uyması beklenmektedir. Disiplin, gerek okul gerekse sınıf yönetiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Cemaloğlu ve Kayabaşı’na (2007) göre disiplin, okul ve sınıf yönetiminin en önemli öğelerinden biridir. Eğitimciler tarafından sorunlu davranışlar etkin olarak yönetilmediğinde, başarılı bir eğitim yaşantısının ortaya çıkması oldukça zordur. Öğrenci davranışlarının yönetimi, eğitim yaşamının belirleyicisidir. Eğitim öğretim faaliyetleri belirli düzen ve kurallar gerektirmektedir. Düzen ve kurallara uyulmadığında paydaşların karşılaşacağı durumu bilmesi yazılı veya sözlü olarak onlara tebliğ edilmektedir. Eğitim öğretim faaliyetlerinde belirlenen düzen ve kurallara uyulmadığında mevzuatta yer alan yönetmeliklere (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 2014; Ortaöğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği, 2019 vb.) göre hareket edilmektedir. Gerek sözel gerekse yazılı olarak alınan tüm önlemler eğitim öğretim faaliyetlerinin daha etkili ve verimli bir biçimde yerine getirilmesi için okul yönetimi tarafından uygulanarak okulda etkili bir disiplin sağlanabilir.

Eğitimde disiplin, eğitim süreci içinde çocuğa kazandırılması gereken davranışları gösterip öğretmek, bu davranışları gerçekleştirip gerçekleştirmediğini izlemek ve bunun sonucunda yetişkinlerin öğrenci davranışına gösterdikleri yaklaşımı içermektedir (Tosun, 2002). Eğitimde ve öğretimde disiplinli davranışların istendiği önemli alanlardan biri de sınıflardır. Sınıfta eğitim öğretim sürecinde istenilen davranışların kazandırılması ancak disiplin içerisinde hareket etme ile sağlanabilir. Öyle ki sınıfta, disiplinli davranışlar beklenen ve istenen davranış değişikliklerini yaratabilir. Eğitimde disiplin öğrenciden beklenen ve istenen davranışın ortaya çıkmasını ve beklenmeyen ve istenmeyen davranışın kaybolmasını sağlamak için oldukça önemli ve gerekli bir olgudur. Öğretmen hangi davranışı bekliyor ve istiyorsa öncelikle onu kendi gösterebilmeli ve bunun öğrenciler tarafından yapılmasını sağlayabilmelidir. Bununla birlikte hangi davranış beklenmiyor ve istenmiyorsa onun da yapılmasının önüne koyduğu ilke, kural ve nihayetinde sınıfta uyguladığı disiplin yöntemi ile geçebilmelidir. Öğretmen istenen davranışın devamını, istenmeyen davranışın sönmesini ve kaybolmasını kendi rol model olarak sergileyebilmelidir. Öğretmen, öğrencilerini gözlemleyerek uygun yer ve zamanda gerektiğinde ödül ve cezaya başvurarak öğrencilerin tutum ve davranışının istenen yönde değişmesini sağlayabilmelidir.

Dünyada pek çok ülkede (Kamboçya, Paraguay, Dominik Cumhuriyeti, El Salvador ve Guatemala vb.) ve Türkiye’de öğrenciden beklenmeyen ya da istenmeyen davranışlar eğitim öğretim ortamını olumsuz yönde etkileyerek önemli bir sorun olarak ortada durmakta ve eğitimdeki başarıyı da olumsuz olarak etkileyebilmektedir (OECD, 2023). Pek tabidir ki bu olumsuz etki okula, topluma ve tüm dünyaya yayılabilir. Tüm bu olumsuz durumları ortadan kaldırmak için belki de tüm ülkelerin özelinde ele alması ve cevaplaması gereken “Nasıl daha iyi vatandaş ve iyi insan yetiştirebiliriz?”, “İyi vatandaş ve iyi insan kimdir?” ve “Bu iyi vatandaş ve iyi insan hangi düzene ve kurallara göre yetiştirilmelidir?” gibi sorulara cevap bulunmalıdır. Sorular ne şekilde sorulursa sorulsun, cevaplarında söz konusu bireyleri yetiştirmek için belirli bir düzen ve kurallara ihtiyaç olduğu söylenebilir. Bu düzen ve kuralları sağlamak için de disiplin eğitim öğretimin ayrılmaz bir parçası olmak zorundadır. Esasında disiplin, yaşamda farklılık yaratmak isteyen herkesin göz önünde bulundurmak zorunda olduğu görece en önemli olgulardan biridir. Özellikle öğrencilerin disiplinsiz davranışların gerisinde aile yapısındaki değişimler, neyin istenip, neyin istenmediğine ilişkin bakış açısı, bireylerin özgürlük anlayışı, başkalarını önemsememe gibi pek çok farklı etken olabilir. Bu nedenlerin farkına vararak oluşturulan sınıf disiplini sınıf atmosferinin daha iyi olmasını sağlayabilir. Öğretmenin sınıf düzeni ve kuralları oluştururken buna dikkat etmesi, oluşturulan yeni duruma tüm paydaşların uyum göstermesini sağlaması gerekmektedir. Böylece sınıfta etkili bir disiplin sağlanabilir. Genel olarak sınıf disiplini, sınıf içerisinde düzen ve kurallar oluşturarak, öğrenmeyi en etkili şekilde sağlamak, öğrencinin derse ilgisini çekmek, öğrenmeyi kolaylaştırmak ve istenmeyen davranışları en aza indirmek şeklinde ifade edilebilir. İstenmeyen öğrenci davranışlarından uzaklaşılması ve sınıfın etkili yönetilmesi için sınıf disiplini önemlidir.

Pala (2005) istenmeyen öğrenci davranışları ile ilgili yurt dışında yapılmış olan araştırmalarda, yaklaşık olarak öğretmenlerin % 54’ünün, öğrencilerde gözlenen davranış problemlerinin sınıftaki öğretimi aksattığını ifade etmiştir. Bazı sınıflarda öğrenciler, öğrenme konusuyla ilgili olarak öğretmenin sorularını ilgi ile dinlemekte ve cevaplamak üzere istekli davranmaktadırlar. Bu tür sınıflarda öğretmen, oldukça keyifli ve verimli ders işlemekteyken; bunun tam tersi bir sınıftaki öğretmen; bağışmalar, gülüşmeler, öğrencilerin sınıfta dolaşmaları ve gürültüleriyle zaman harcamakta ve dersi verimli işleyememektedir. Doğal olarak bu tür disiplin problemleri olan sınıflardaki öğretmenler ise kızgınlık, tatminsizlik ve stres gibi durumlarla mücadele etmek zorunda kalabilmektedirler. Öğretmen sınıfta öğrencilerinin daha etkili, verimli olması ve istenmeyen davranışlardan uzaklaşması için farklı sınıf disiplin modelleri kullanabilirler. Nitekim literatürde sınıf yönetiminde kullanılan Canter, Glasser gibi farklı sınıf disiplini modelleri bulunmaktadır. Öğretmenin seçtiği disiplin yöntemi sınıfın havasını belirlemekte önemli bir unsurdur. Etkili sınıf disiplini, öğrencilerin istenilen başarıya ulaşması için oldukça önemli bir araçtır. Bir sınıfta öğrenciler, öğrenmek için çaba gösterdiklerinde ihtiyaçlarının karşılanacağına inanırlarsa o sınıfta disiplin problemleri ortaya çıkmamakta ya da çok az olmaktadır (Tosun, 2002). Bu nedenle sınıfta disiplin problemi öğrenci ihtiyaçları karşılanmadığında, öğrenciler

zorlandıklarında ortaya çıkabilmektedir. Sınıf disiplini öğrencilerin beklenen ve istenen davranışların kazandırılması için ortaya konulan düzeni, ilkeleri ve kuralları içermektedir. Bunun için de öğretmenler sınıf disiplinine ilişkin daha önceden geliştirilmiş sınıf disiplin modellerini ya da bunları göz önünde bulundurarak kendi sınıf disiplin modelini ortaya çıkarabilir. Genel olarak sınıf disiplin modelleri; etkin disiplin modeli, gerçekçi terapi disiplin modeli, grup dinamiği disiplin modeli, mantıksal sonuç çıkarma disiplin modeli, davranışçı disiplin modeli ve etkili öğretmenlik eğitimi disiplin modeli şeklindedir. Söz konusu disiplin modelleri bu modelleri ortaya çıkaran araştırmacıların isimlerinin kapsayacak şekilde sırası ile Canter, Glasser, Kounin, Dreikurs, Skinner, Gordon şeklinde literatürde kendine yer edinmişlerdir. Sınıf disiplin modelleri pek çok araştırmacı tarafından (Aydın, 2023; Celep, 2004; Kentli, 2016; Oktay, 2019; Pala, 2005; Polat, Arslan ve Satıcı, 2016; Tertemiz, 2017; Ünsal, 2018) incelenmiştir. Bu modeller kısaca aşağıdaki gibi açıklanabilir:

Canter ve Canter (1976) tarafından geliştirilen bu model etkin ya da savunmacı disiplin modeli olarak da bilinmektedir. Öğretmen bu modelde oldukça etkindir. İlk derste öğrencilere sınıfta ne şekilde davranılması gerektiğini, öğrencilerden beklentilerini, dersin nasıl işleyeceğini, sınıfta uyulması gereken ilke ve kuralları net bir biçimde belirlemektedir. Bu kuralları sınıfta herkesin görebileceği bir yere asarak öğrencilerden bunlara uymasını ve sorumlu davranmasını beklemektedir. Söz konusu disiplin modeli ile öğretmen öğrencilerle etkili, tutarlı ve açık bir iletişim kurmakta, öğrenciler istenen ve istenmeyen davranışların neler olduğunu bilmektedirler. Öğrencilerin istenen davranışları göstermesi beklenmektedir. Bu model sınıfta öğretmenlerin isteklerine uyulması bunun dışına çıkılmaması gerektiğini savunmaktadır. Bu model sınıf yönetiminde otoriter anlayışı hâkim kılmakta ve sınıf iklimi de bundan olumsuz etkilenebilmektedir.

Glasser (1986) tarafından ortaya konan bu model gerçekçi terapi olarak da bilinmektedir. Bu model öğrenciyi gerçeğe yönlendiren bir model olup, öğrencilerin istenmeyen davranışlarının arkasında karşılanmayan bir gereksiniminin olduğunu kabul etmektedir. Bu gereksinimin okul ya da aile tarafından karşılanabilmelidir. Özellikle okulda öğretmenler tarafından sunulan etkinlikler öğrencinin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olabilmelidir. Öğrenci, davranışı ve sonuçları arasında ilişki kurabilmekte, öğretmen ve öğrencilerin olumlu seçimler yapabileceğine inanmaktadır. Öğrencilerin seçimlerinde öğretmen onlara rehberlik etmektedir. Öğretmenler, öğrencilere iyi seçenekler sunmalı ve sorumluluklarını vurgulamalıdır. Okulda öğrencilere yaşamlarında onların işlerine yarayacak şeyler öğretilmeli ve okul bunu tüm öğrencilere sağlamalıdır. Öğretmenler okulda öğrencilerin öğrenmelerine yardımcı olmalı, onlara önemli olduklarını hissettirmeli ve onları olumlu davranışlara teşvik edebilmelidir. Öğretmen, öğrencilerin bireysel farklılıklarını görerek davranabilmelidir. Bu model zamanın etkili ve verimli kullanılmasını, işbirliği içinde hareket edilmesini, eğitim öğretimin daha etkili olmasını ve ortak amaçların gerçekleştirilmesini sağlayabilmektedir.

Kounin (1977) tarafından ortaya konulmuştur. Öğretmenin sınıfta istenmeyen bir davranışa müdahale ettiğinde öğrenciye karşı yapılan bu müdahale esasında tüm sınıfı etkileyebilmektedir. Kounin sınıfta istenmeyen bir davranış düzeltilindiğinde tüm öğrencilerin kendine çeki düzen verdiğini, derse ilgi gösterdiğini tespit etmiş ve buna dalga etkisi demiştir. Öğretmenin sınıfın içinde olup biteni bilmesi, istenmeyen davranışa anında tepki göstermesi ya da olabilecek istenmeyen davranış önceden sezerek önlem alması derste zamanın etkili kullanılmasını sağlamaktadır. Bu modelde öğretmenin sınıfa tam hâkimiyeti söz konusu olup, öğretmen istenmeyen olayları önceden görebilmekte ve çözebilmektedir. Öğretmen, sınıfta öğrencilerin ilgisini çekecek ve onların dersten kopmalarını önleyecek etkinlikler yapmaktadır. Öğretmenin konu aralarındaki geçişi dersi kesintiye uğratmayacak şekilde olmaktadır. Öğretmen öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde ders anlatmakta, sınıfta öğrencilerin durumuna göre farklı etkinlikleri eş zamanlı gerçekleştirebilmekte ve sınıfın her tarafında olabilmektedir. Burada tüm sınıfın kontrolü öğretmendedir. Bu nedenle öğretmenin mesleki yeterliklerinin üst düzeyde olması gerekmektedir.

Dreikurs (1968) tarafından geliştirilen bu model mantıksal sonuçlar modeli, olumlu disiplin modeli ya da akıl-sonuç modeli olarak da bilinmektedir. Bu çalışmada mantıksal sonuç modeli

olarak ele alınmıştır. Bu model öğrencilerinin kendi kendini disipline etmesine dayanmaktadır (Dreikurs ve Cassel, 1999). Öğrenciler kendi disiplinlerini kendileri geliştirmektedirler. Öğrenciler davranışlarının sorumluluğunu üstlenmektedirler. Sınıf kuralları demokratik yollarla birlikte belirlenmekte ve kurallara uymayanlar ne tür sonuçlarla karşılaşacağını bilmektedirler. Öğrencinin istenmeyen davranışı göstermesinin nedenleri; dikkat çekme, güç gösterisinde bulunma, intikam alma ve kendini yetersiz gösterme şeklinde olabilmektedir. Kendini yetersiz gösteren bir öğrenciye karşı öğretmenin kullanabileceği birçok farklı teknik bulunabilmektedir. Tekniklerden biri öğretmenin öğretim yöntemini değiştirmek ya da farklılaştırılmış öğretim kullanmak olabilir. Öğretmen ayrıca öğrencinin güvenini kazanmaya çalışmak için hataların normal olduğunu öğretebilir. Bir öğretmen olarak başarıyı takdir etmek çok önemlidir. Genel olarak bakıldığında bir çocuk, bir öğrenci için iyi bir iş çıkardığını duymaktan daha önemli bir şey yoktur. Öğretmenin görevi, öğrencilerin ait olma duygusunu kazanmalarına yardım eden demokratik bir sınıf oluşturmaktır. Öğretmen sınıfta ortaya çıkan istenmeyen davranışların yaratacağı sonuçları öğrencilere anlatmalı ve onlarla birlikte değerlendirmelerde bulunabilmelidirler. Bu model de öğrenci içinde bulunduğu durumu değerlendirerek, uygun tercihler yapmayı öğrenmektedir.

Davranış değişikliği disiplin modeli Skinner'ın (1938, 1968) görüşlerine dayanmaktadır. Davranışı iyileştirme bu modelin önemli bir göstergesidir. Skinner'ın edimsel koşullanması ve davranış değişikliği gibi kavramları bu modelin temelini oluşturmuştur. Skinner'a göre insanlar çevreden gelen pekiştireçlere veya cezalara bağlı olarak öğrenmeyi gerçekleştirmektedir. Modelde ödüllendirilen davranışların devam edeceği, ödüllendirilmeyen davranışların ise zamanla söneceği ve kaybolacağı varsayılmaktadır. Bu modelde öğrencilerin hoş olmayan şeylerden kaçacağı ve hoş olan şeyleri tercih edeceği düşünülmektedir. Öğretmen uygun pekiştireçleri veya cezaları kullanarak öğrencide istenen davranışları sağlayabilir. Öğretmen sınıfta uygun bir ödül ve ceza sistemi kurarak öğrenci davranışlarını istenen yönde geliştirebilir. Öğrencilerin öğrenmeleri ve derse ilgi duymaları dengeli bir ödül ve ceza sistemi ile sağlanabilir. Yerinde ve zamanında kullanılan ödül ve cezanın etkili olacağı söylenebilir. Burada önemli olan neyin istenildiğinin ve neyin istenilmediğinin sınıfta net bir biçimde ortaya konulmasıdır. Ödüller istenen davranışa, cezalar ise istenmeyen davranışa karşı kullanılırken dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu modelde sınıfta ortaya çıkabilecek sorunları olumlu bir yaklaşımla, istenen şekilde çözmek önemlidir. Öğretmenler bu modeli uygulayarak belirli davranışları ödüllendirerek ya da cezalandırarak öğrencilere istenen davranışları kazandırabilir ve istenmeyen davranışlardan uzaklaştırabilir.

Etkili öğretmenlik eğitimi modeli; öğretmenler ve öğrenciler arasında iyi ilişkiler kurulmasına dayalı olarak Gordon (1996) tarafından geliştirilmiştir. Bu model, sınıfta etkili iletişim becerilerinin en üst düzeyde kullanılmasını gerektirmektedir. Öğretmen ve öğrenciler arasındaki ilişkiler açık, güvene dayalı ve karşılıklı ihtiyaçları karşılamaya yönelik olmalıdır. Öğretmen, öğrencilerle kuracakları ilişkilerde öğrencilerin sorun çözme ve karar verme becerileri konusunda kendilerine güvenmelerini sağlamalıdır. Bu modelde, istenmeyen davranışın diğer bir ifade ile ortaya çıkan sorunun çözümü için öncelikle bu sorunun kaynağının ne olduğunun ortaya konulması gerekmektedir. Sonra söz konusu sorunun kazan kazan anlayışı ile çözülmesi sağlanmalıdır. Öğrenci ile kurulabilecek etkili iletişim sayesinde sorunların çözüme kavuşacağı ve istenmeyen davranışların azalacağı söylenebilir.

Görüldüğü gibi sınıflarda öğretmen farklı disiplin modelleri kullanarak sınıfta istenmeyen davranışları kontrol edebilir. Sınıfta hangi disiplin modeli kullanılırsa kullanılsın sonuçta her birinin kendine özgü ilke ve kuralları bulunmaktadır. Bu ilke ve kuralların okulun ve sınıfın kurallarına ters düşmemesi başarılı bir sınıf yönetimi ve sınıf disiplini için gereklidir. Yukarı da görüldüğü gibi her bir sınıf disiplin yönteminin kendine özgü kuralları olup, bu kuralların bunun uygulayıcı olanlar tarafından bilinmesi modellerin daha etkili kullanılmasını sağlayabilir. Disiplin modelleri olarak öğretmenlerin benimsediği farklı modeller olabilir. Öğretmenin uygulaması gereken bir model olmadığı gibi bunlar arasında en iyi olarak nitelendirilebilecek bir model de yoktur. Farklı modelleri öğretmen sınıf yönetiminde eş zamanlı kullanabilir. Her model kendine özgü olumlu ya da olumsuz unsurları içinde barındırabilmektedir. Öğretmen sınıfta istenmeyen davranışın ortaya çıkış biçimine göre kimi zaman önleyici, kimi zaman ise tepkisel görece farklı modelleri kullanabilir. Burada önemli olan duruma uygun sınıf yönetimi disiplin modelinin

kullanılabilmesidir. Nitekim çevresel faktörlerden öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarına kadar pek çok etmen öğretmenin sınıf disiplininde kullanacağı modeli etkileyebilir. Bu nedenle öğretmenler sınıflarındaki olaylara, zamana, koşullara, öğrencilerinin ve kendilerinin psikolojik durumu gibi pek çok değişkene göre farklı disiplin modellerini iç içe uygulayabilmelidir. Durumsallık ilkesine göre bu modelleri uygulamak sınıf iklimini daha da verimli hale getirebilir.

Habacı ve diğerleri'ne göre sorun çıkmaması adına her türlü önlem alınsa da sınıf ortamında istenmeyen davranışlar ve durumlar her zaman ortaya çıkabilir. Öğretmenlerin böyle durumlara karşı tepki vermesi gerekebilir. Disiplin kuralları oluşturulurken ilgili tüm paydaşların sürece dâhil edilmesi ve uygulanan modelin başarılı bir şekilde icra edilebilmesi sağlanmalıdır (2013). Bugün bilinenlere göre, en iyi yönetimin demokrasi olduğu gerçeği, sınıfta da bunun uygulanmasını gerektirmektedir. Sınıfın demokratik yönetimi, öğrencileri demokratik yaşama da hazırlamaktadır. Sınıfı oluşturan herkesin düşüncelerinin dikkatle dinlenmesi, gerekçelerinin incelenmesi, alınacak kararlarda neden ve sonuçlar belirlenerek olabildiğince herkesin o karara katılmasının sağlanması gerekmektedir (Başar, 2021). Farklı çevrelerden gelen öğrencilerin; zihinsel, duygusal ve sosyal yönlerden gelişmelerini sağlayan okulların ve sınıfların, daha demokratik hale getirilmesi, uygun davranışların oluşmasını ve kalıcılığını sağlayan, bununla birlikte uygun olmayan davranışların oluşmasına fırsat tanımayan öğretme-öğrenme ortamlarının hazırlanmasına bağlıdır. Bu da ancak uygun zamanlarda, uygun disiplin modellerinin veya bu disiplin modellerinden uygun olan kısımlarının kullanılması ile mümkün olabilmektedir. Sadık'a göre öğrencilerin problem davranışlarındaki süreklilik ve çeşitlilik nedeniyle öğretmenlerin gerek hizmet-öncesi eğitimlerinde gerekse hizmet sırasında ispatlara dayalı pratik uygulamalara olan ihtiyaç giderek artmaktadır (2006). Öğretmenlerin ihtiyaçları göz önünde bulundurmaları, faaliyetlerini buna göre düzenlemeleri daha etkili ve verimli bir eğitim ortamı sunmalarını ve başarılı olmalarını sağlar. Genel olarak sınıfta disiplin kurallarının oluşturulması, öğrenmeye uygun bir sınıf ortamı yaratılması, öğretmen öğrenci ilişkilerinin düzenlenmesi, sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesi ve giderilmesi gibi konular sınıflarda görece oldukça önemlidir. Bunlar etkili bir biçimde yönetilmezse sorun olabilir.

Pek tabidir ki bu sorunların giderilmesinde öğretmenin önemli görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Sınıf yönetiminde öğretmenin görevi, öğrencilerin istedik davranışlar kazanmalarına rehberlik etmek ve bu rehberlik süresince ortaya çıkması muhtemel istenmeyen davranışa karşı tutarlı ve etkili hareket etmektir. İstenmeyen davranışlar, her sınıf ortamında görülebilmektedir. Çünkü insan davranışını etkileyen pek çok etmen eş zamanlı ortaya çıkabilir. Bu nedenle öğretmen sınıf ortamında ne kadar önlem alırsa alsın, zaman zaman disiplin problemleri ile karşılaşılabilir. Özellikle ilkökul öğrencilerinin bulundukları yaş düzeyi dikkate alındığında sınıf düzenini sağlama konusunda sınıf öğretmenin çok önemli görevleri ve sorumlulukları olduğu söylenebilir. Sınıfta eğitim öğretimin etkili ve verimli bir şekilde sürdürülebilmesi için öğretmen tarafından belli bir öğrenme disiplininin oluşturulması beklenmektedir. Son yıllarda öğrencilerin sınıf içi disiplin problemlerinin temel kaynağı olan durumlarda artma olduğu, özellikle öğrencilerin cep telefonu, tablet gibi teknoloji araçlarını uygun olmayan şekilde amacının dışında kullandıkları söylenebilir. Özel, Bayındır ve Özel, öğretmenlerin sınıfı yönetmede ve disiplini sağlamada eksiklikleri varsa bu eksikliklerinin her geçen gün daha da artacağını ifade etmişlerdir (2013). Sınıf içinde meydana gelen bu istenmeyen davranışlar, öğrenme sürecini kesintiye uğratmakta, öğretmenin istenmeyen davranışlarla mücadele etmesi sebebiyle öğrenme zamanının boşa geçmesine neden olabilmektedir. Bu anlamda öğretmenlerin istenen davranışların oluşturulması sürecinde kullandıkları disiplin modeli önem taşımaktadır. Öğretmenler sınıflarını yönetirlerken otokratik ve demokratik davranabilirler. Pek tabidir ki onların sınıf yönetiminde kullandığı sınıf disiplin modelleri sınıfta istenmeyen davranışların azalmasına ya da artmasına neden olabilir. Bu durumda eğitim öğretimin niteliğini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilir. Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında görece hangi sınıf disiplin modellerini sergilediklerinin ortaya çıkarılması önemlidir. Özellikle ortaya çıkan duruma ilişkin önerilerin verilmesinin, disiplin modelinin uygulayıcısı olanlar tarafından dikkate alındığında eğitim öğretimin niteliğinin artacağı düşünülmektedir. Sınıf yönetimi; sınıftaki tüm değişkenleri göz önünde bulundurarak sınıfta öğrenmeye elverişli bir ortamın sağlanması ve bunun sürdürülmesi olarak ifade edilebilir.

Pek tabidir ki bunu da en iyi yapacak kişi sınıfta uyguladığı disiplin modelleri ile o sınıfın öğretmenidir. Nitekim bu çalışmanın amacı da eğitim öğretiminin görece en önemli kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplin modellerini uygulama düzeylerini ve bu düzeylerin çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip, göstermediğini ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1.Sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplin modellerini uygulama düzeyleri nedir?

2.Sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplin modellerini uygulama düzeyleri demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizlerinde uygulanan istatistik tekniklere ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplin modellerini uygulama düzeylerini öğretmen görüşlerine göre tespit etmeyi amaçlayan bu araştırma, betimsel tarama modelindedir. Betimsel tarama modeli ile araştırma kapsamında ele alınan olgu, olay ya da duruma ilişkin katılımcı görüşleri olduğu gibi ortaya çıkarılmıştır. Betimsel tarama da incelenen olay, kişi ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılmaktadır (Gay, Mills ve Airasian, 2006). Bu çalışmada da kamu ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplin modellerini uygulama düzeyleri betimlenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evrenini; Aydın ili Efeler ilçesindeki altı ilkokullarda görev yapan 253 sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Söz konusu veriler Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü (AMEM) internet sitesinden 2013-14 eğitim ve öğretim yılında alınmıştır. Araştırmacılar tarafından tam sayım yapılarak evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmış ancak 163 öğretmen gönüllü olarak araştırmaya katılmıştır. Ancak veri toplama araçlarının incelenmesi sırasında 16 öğretmenin kişisel bilgiler kısmını boş bıraktığı tespit edilmiş ve bu nedenle 147 veri toplama aracı değerlendirmeye alınmıştır. Yapılan analiz sonucunda 10 adet veri toplama aracı uç değerler nedeni ile değerlendirme dışı bırakılmıştır. Sonuçta toplam 137 öğretmen ile bu çalışma yürütülmüş ve söz konusu öğretmenler araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur (Can, 2023). Veri toplama aracının uygulanabilmesi için Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izin istenmiş, uygulama izni alınmış ve sonra uygulama yapılacak okullar bizzat ikinci araştırmacı tarafından ziyaret edilerek öğretmenlere gerekli açıklamalar yapılarak doldurmaları için veri toplama aracı bırakılmış ve bir hafta sonra toplanmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin; 67'si (%48.9) kadın ve 70'i (%51.1) erkektir. Öğretmenlerin; 114'ü (%83.2) evli ve 23'ü (%16.8) bekârdır. Öğretmenlerin; 23'ü (%16.8) 11 yıl ve altı mesleki kıdeme ve 114'ü (% 83.2) 12 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahiptir. Öğretmenlerin; 89'u (%65) eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği, 21'i (% 15.3) eğitim fakültesinin farklı bölümleri ve 27'si (%19.7) farklı fakülte mezunudur. Öğretmenlerin 27'si (% 19.7) 39 yaş ve altında ve 110'u (% 80.3) 40 yaş ve üzerindedir. Öğretmenlerin sınıfındaki öğrenci sayısı incelendiğinde; 83'ünün (% 60.6) sınıfında 29 ve altında öğrenci ve 54'ünün (% 39.4) sınıfında 30 ve üzerinde öğrenci olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin; 25'inin (%18.2) 1. sınıfları, 39'unun (%28.5) 2. sınıfları; 45'inin (%32.8) 3. sınıfları ve 28'inin (%20.4) 4. sınıfları okuttuğu tespit edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgiler formu yer alıp, formda sınıf öğretmenlerinin sosyo-demografik özelliklerini içeren cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, eğitim durumu, okuttuğu sınıf düzeyi ve sınıftaki öğrenci sayısını içeren sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde

Kayabaşı ve Cemaloğlu (2007) tarafından geliştirilen “Disiplin Modelleri Ölçeği” kullanılmıştır. Disiplin Modelleri Ölçeği; 5’li Likert türü (Hiç katılmıyorum- Tamamen katılıyorum) bir ölçektir. Ölçek altı boyut ve 37 maddeden oluşmaktadır. Araştırmacılar ölçek isimlerini; Canter, Glasser, Kounin, Davranış değişikliği, Akıl-sonuç, Öğretmen Etkisiz Modelleri şeklinde isimlendirmişlerdir. Bu çalışmada literatüre dayalı olarak Akıl-Sonuç ve Öğretmen Etkisiz Modelleri yerine literatürde daha fazla geçen Mantıksal Sonuç ve Etkili Öğretmenlik Modelleri isimleri tercih edilmiştir. Canter ve Glasser Modellerinde altışar madde, Kounin ve Mantıksal Sonuç Modellerinde dörder madde, Davranış Değişikliği Modelinde yedi madde ve Etkili Öğretmenlik Modelinde on madde yer almaktadır. Söz konusu modellerde yer alan maddelerin faktör yük değerleri .27 ile .79 arasında, modellerin toplam varyansı açıklama oranları ise .42 ile .64 arasında değişmektedir. Modellerin Cronbach Alfa katsayıları Kounin modeli dışında .58 ile .90 arasında değişmektedir. Kounin Modelinde ise Cronbach Alfa katsayısı $\alpha = .32$ ’dir. Bu çalışmada Kayabaşı ve Cemaloğlu’nun (2007) ortaya koyduğu yapı geçerliğine bağlı kalınmış, tekrar ölçeğin yapı geçerliğine bakılmamış ancak güvenirlik çalışması yapılmıştır. Araştırmada “Canter Modeli”nin Cronbach Alfa katsayısı $\alpha = .66$; “Glasser Modeli”nin Cronbach Alfa katsayısı $\alpha = .78$; “Kounin Modeli”nin Cronbach Alfa katsayısı $\alpha = .43$; “Davranış Değişikliği Modeli”nin Cronbach Alfa katsayısı $\alpha = .78$; “Etkili Öğretmenlik Modeli”nin Cronbach Alfa katsayısı $\alpha = .93$ ve “Mantıksal Sonuç Modeli”nin Cronbach Alfa katsayısı $\alpha = .76$ olarak ölçülmüştür. Her ne kadar Kounin Modelinin gerek Kayabaşı ve Cemaloğlu’nun (2007) çalışmasında gerekse bu çalışmada Cronbach Alfa katsayısı görece düşük olsa da Kaptan’a (1998) göre bu güvenirlik düzeyi sosyal bilimler ile ilgili çalışmalarda kabul edilebilirdir.

Verilerin Analizi

Çalışma grubundan elde edilen verilerin çözümlenmesinde araştırmanın alt problemlerine göre verilerin özellikleri de dikkate alınarak; yüzde, frekans, ortalama, parametrik ve parametrik olmayan fark testleri kullanılmıştır. “Kişisel Bilgi Formu” ile toplanan veriler frekans ve yüzdelik ile; öğretmen görüşlerine göre bağımlı değişken olan sınıf disiplin modelleri uygulama düzeyleri ortalama ve standart sapma ile; bağımlı değişkenin bağımsız değişkenlere (cinsiyet, medeni durum, yaş vb. gibi) göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediği parametrik (t-testi) ve non-parametrik (Kruskal Wallis H Testi, Mann Whitney U Testi) fark testleri ile test edilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip, göstermediğine ilişkin merkezi eğilim ölçülerine bakılmış, merkezi eğilim ölçülerinin birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte bağımsız değişkenlerin bazılarında (yaş, medeni durum, kıdem, sınıf düzeyi, eğitim durumu) veri sayısının yeterli olmaması ($n < 30$) nedeni ile normallik koşulları sağlanamamıştır (Can, 2023). Öğretmenlerin sınıf disiplin modellerini uygulama düzeylerinin; yaş, medeni durum ve kıdem değişkenlerine göre farklılaşma gösterip, göstermediği Mann-Whitney U testi ile, sınıf düzeyi ve eğitim durumu değişkenine göre farklılaşma gösterip, göstermediği Kruskal Wallis H testi ile belirlenmiş, burada ortaya çıkan anlamlı farklılıklara ise gruplandırılarak Mann-Whitney U testi ile bakılmıştır. Öğretmenlerin sınıf disiplin modellerini kullanma düzeylerinin cinsiyet ve sınıftaki öğrenci sayısı değişkenlerine göre anlamlı farklılaşma gösterip, göstermediği ise t testi ile bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen istatistiksel bulguların anlamlılığı .05 düzeyinde sınanmıştır. Ölçeğin değerlendirilmesinde ise aralıklar 1.00-1.79 çok düşük; 1.80-2.59 düşük; 2.60-3.39 orta; 3.40-4.19 yüksek ve 4.20-5.00 çok yüksek şeklinde ele alınmıştır (Tavşancıl, 2019).

Bulgular

Araştırmada elde edilen bulgular araştırmanın amacına uygun olarak sırası ile aşağıda verilmiştir.

Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Disiplin Modellerini Uygulama Düzeylerine İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmenlerin görüşlerine göre sınıf disiplin modellerini uygulama düzeyleri; Canter, Glasser, Kounin, Davranışçı, Etkili Öğretmenlik ve Mantıksal Sonuç Modelleri boyutlarında belirlenmiş ve aşağıda verilmiştir.

Canter Disiplin Modeline İlişkin Görüşlerin İncelenmesi

Öğretmenlerinin Canter Disiplin Modelini uygulama düzeyine ilişkin verilerin analizi sonucu ortaya çıkan betimsel istatistikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

Canter Disiplin Modelini Uygulama Düzeyine İlişkin İstatistikler

Md.	İfade	n	$\bar{X}$	Ss	Sıralama
4	Öğrencilerimden kurallarıma uymalarını isterim.	137	4.16	.979	1
6	Öğrencilerimin uygun davranışları kazanmalarında sorumluluk bana aittir.		3.86	.862	2
2	Otorite kurmak öğretmen için gerekli bir durumdur.		3.85	1.042	3
1	İlk dersimde otoriteyi sağlarım.		3.77	1.244	4
5	Kurallarıma uyan öğrencilere ödül veririm.		3.74	1.138	5
3	Öğrencilerimin özel sorunları (kalıtsal, duygusal, bedensel vb.) ile ilgilenmem.		3.51	1.676	6

Tablo 1 incelendiğinde öğretmenlerin Canter Disiplin Modeli içinde görece en yüksek düzeyde uyguladıkları “Öğrencilerimden kurallarıma uymalarını isterim” ($\bar{X}=4.16$) ve görece en düşük düzeyde uyguladıkları ise “Öğrencilerimin özel sorunları (kalıtsal, duygusal, bedensel vb.) ile ilgilenmem” ($\bar{X}=3.51$) ifadeleridir.

Glasser Disiplin Modeline İlişkin Görüşlerin İncelenmesi

Öğretmenlerinin Glasser Disiplin Modelini uygulama düzeyine ilişkin verilerin analizi sonucu ortaya çıkan betimsel istatistikler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

Glasser Disiplin Modelini Uygulama Düzeyine İlişkin İstatistikler

Md.	İfade	n	$\bar{X}$	Ss	Sıralama
8	Öğrencilerimin bazı temel sorumlulukları kazanmalarında rehberlik ederim.	137	4.31	.872	1
11	Öğrencilerimin sorunlarını çözmelerinde rehberlik yaparım.		4.29	.877	2
10	Öğrencilerimin olumlu davranışlarını ödüllendiririm.		4.08	.940	3
7	Öğrencilerimin kendi kendilerini kontrol edebildiklerine inanırım.		3.50	.993	4
12	Sınıf kurallarını sürekli olarak yenileştiririm.		3.49	1.099	5
9	Öğrencilerimi kurallara uyma konusunda zorlarım.		3.47	1.138	6

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenlerin Glasser Disiplin Modeli içinde görece en yüksek düzeyde uyguladıkları “Öğrencilerimin bazı temel sorumlulukları kazanmalarında rehberlik ederim” ($\bar{X}=4.31$) ve görece en düşük düzeyde uyguladıkları ise “Öğrencilerimi kurallarıma uyma konusunda zorlarım” ($\bar{X}=3.47$) ifadeleridir.

Kounin Disiplin Modeline İlişkin Görüşlerin İncelenmesi

Öğretmenlerinin Kounin Disiplin Modelini uygulama düzeyine ilişkin verilerin analizi sonucu ortaya çıkan betimsel istatistikler Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3.

Kounin Disiplin Modelini Uygulama Düzeyine İlişkin İstatistikler

Md.	İfade	n	$\bar{X}$	Ss	Sıralama
16	Derslerimi ilginç hale getiririm.	137	4.04	.842	1
15	Derslerimde sürekli olarak farklı öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanırım.		4.00	.951	2
14	Öğrencilerime kibar davranmam.		3.89	1.386	3
13	Öğrenci davranışlarını grup içinde değerlendiririm.		3.79	1.039	4

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin Kounin Disiplin Modeli içinde görece en yüksek düzeyde uyguladıkları “Derslerimi ilginç hale getiririm” ($\bar{X}=4.04$) ve görece en düşük düzeyde uyguladıkları ise “Öğrenci davranışlarını grup içinde değerlendiririm” ($\bar{X}=3.79$) ifadeleridir.

Davranış Değişikliği Disiplin Modeline İlişkin Görüşlerin İncelenmesi

Öğretmenlerinin Davranış Değişikliği Disiplin Modelini uygulama düzeyine ilişkin verilerin analizi sonucu ortaya çıkan betimsel istatistikler Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4.

Davranış Değişikliği Disiplin Modelini Uygulama Düzeyine İlişkin İstatistikler

Md.	İfade	n	$\bar{X}$	Ss	Sıralama
21	Öğrencilerimin sınıf içi kurallara uymalarını isterim.	137	4.37	.797	1
23	Öğrencilerimin davranışlarını yaptığım gözlemlere göre değerlendiririm.		4.17	.881	2
19	Öğrencilerimin olumlu davranışlarını pekiştiririm.		4.17	.946	3
20	Öğrencilerimin olumlu davranışlarını gösterme sıklığını artırıcı uyarıcılar kullanırım.		4.06	1.00	4
22	Öğrencilerimin sınıf içi kurallara uymalarını isterim.		3.93	.925	5
17	Öğrencilerimin davranışlarını değiştirmede ödüllere yararlanırım.		3.87	1.013	6
18	Öğrencilerimin davranışlarını değiştirmede cezalardan yararlanırım.		2.57	1.107	7

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin Davranış Değişikliği Disiplin Modeli içinde görece en yüksek düzeyde uyguladıkları “Öğrencilerimin sınıf içi kurallara uymalarını isterim” ($\bar{X}=4.37$) ve görece en düşük düzeyde uyguladıkları ise “Öğrencilerimin davranışlarını değiştirmede cezalardan yararlanırım” ($\bar{X}=2.57$) ifadeleridir.

Etkili Öğretmenlik Disiplin Modeline İlişkin Görüşlerin İncelenmesi

Öğretmenlerinin Etkili Öğretmenlik Disiplin Modelini uygulama düzeyine ilişkin verilerin analizi sonucu ortaya çıkan betimsel istatistikler Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5.

Etkili Öğretmenlik Disiplin Modelini Uygulama Düzeyine İlişkin İstatistikler

Md.	İfade	n	$\bar{X}$	Ss	Sıralama
24	Öğrencilerimle iyi ve sağlıklı ilişkiler kurmayı isterim	137	4.50	.815	1
29	Sorun benden kaynaklıysa sorunu çözmeye çalışırım.		4.29	.909	2.5
28	Öğrencilerimin sorununun ne olduğunu bulup çözmeye çalışırım.		4.29	.859	2.5
27	Öğrencilerimi bir danışman gibi dinlerim.		4.28	.804	4
26	Sorunların çözümünde sorunların kaynağına inerek çözmeye çalışırım.		4.26	.816	5
25	Öğrencilerime anlayışlı davranarak sınıf içi istenmeyen davranışları azaltabilirim.		4.24	.762	6
31	Sorunun özünü araştırmaya ve onu iyileştirmeye çalışırım.		4.20	.792	7.5
33	Sorunun çözümü için öğrencilerimle birlikte çözüm yolları üretirim.		4.20	.775	7.5
32	Sınıfta öğrencilerimle olumlu sonuçlara ulaşana kadar pek çok etkileşime girerim.		4.14	.981	9
30	Kimseyle kaybetmediği bir çözüm yolu öneririm.		4.00	.875	10

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin Etkili Öğretmenlik Disiplin Modeli içinde görece en yüksek düzeyde uyguladıkları “Öğrencilerimle iyi ve sağlıklı ilişkiler kurmayı isterim” ($\bar{X}=4.50$) ve görece en düşük düzeyde uyguladıkları ise “Kimseyle kaybetmediği bir çözüm yolu öneririm” ($\bar{X}=4.00$) ifadeleridir.

Mantıksal Sonuç Disiplin Modeline İlişkin Görüşlerin İncelenmesi

Öğretmenlerinin Mantıksal-Sonuç Disiplin Modelini uygulama düzeyine ilişkin verilerin analizi sonucu ortaya çıkan betimsel istatistikler Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6.

Mantıksal Sonuç Disiplin Modelini Uygulama Düzeyine İlişkin İstatistikler

Md.	İfade	n	$\bar{X}$	Ss	Sıralama
37	Öğrencilerime doğru olanı gösteririm.	137	4.48	.858	1
36	Sınıf kuralları demokratik davranışlarla geliştirilebilir.		4.36	.766	2
34	Öğrencilerimden kendi disiplin davranışlarını geliştirmelerini isterim.		4.09	.856	3
35	Kurallara uyulacağına ya da ihlal edilebileceğine inanırım.		3.78	1.116	4

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenlerin Mantıksal Sonuç Disiplin Modeli içinde görece en yüksek düzeyde uyguladıkları “Öğrencilerime doğru olanı söylerim” ($\bar{X}=4.48$) ve görece en düşük düzeyde uyguladıkları ise “Kurallara uyulacağına ya da ihlal edilebileceğine inanırım” ($\bar{X}=3.78$) ifadeleridir.

Öğretmenlerin Disiplin Modellerini Uygulama Düzeylerinin Boyutlara İlişkin İncelenmesi

Sınıf öğretmenlerinin disiplin modellerini uygulama düzeylerinin boyutlar bazında betimsel istatistikleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Sınıf Öğretmenlerinin Disiplin Modellerini Uygulama Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyutlar	n	$\bar{X}$	Ss	Sıralama
Etkili Öğretmenlik Modeli	137	4.24	.661	1
Mantıksal Sonuç Modeli		4.18	.683	2
Kounin Modeli		3.93	.627	3
Davranış Değişikliği Modeli		3.89	.615	4
Glasser Modeli		3.86	.676	5
Canter Modeli		3.82	.680	6

Tablo 7 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin görece en yüksek düzeyde Etkili Öğretmenlik Modelini ($\bar{X}=4.24$) sonra sırası ile Mantıksal Sonuç Modelini ($\bar{X}=4.18$), Kounin Modelini ($\bar{X}=3.93$), Davranış Değişikliği Modelini ($\bar{X}=3.88$), Glasser Modelini ($\bar{X}=3.85$) ve Canter Modelini ($\bar{X}=3.82$) uyguladıkları görülmektedir.

Çeşitli Değişkenlere Göre Sınıf Öğretmenlerinin Disiplin Modellerini Uygulama Düzeylerine İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplin modellerini uygulama düzeyleri; cinsiyete, yaşa, medeni duruma, kıdeme, okuttuğu sınıf düzeyine, sınıftaki öğrenci sayısına ve eğitim durumuna göre incelenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplin modellerini uygulama düzeylerinin onların eğitim durumuna göre anlamlı fark göstermemiştir. Anlamlı farklılık bulunan değişkenlere ait bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8.

Öğretmenlerin Sınıf Disiplin Modellerini Uygulama Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Betimsel İstatistikleri

Boyut/ Değişken	Cinsiyet		Yaş		Medeni Durum		Kıdem		Sınıf Düzeyi		Öğrenci Sayısı	
	t	p	U	p	U	p	U	p	χ^2	p	t	p
Canter	3.60	.000	1437	.79	643.5	.000	763.5	.000	8.34	.040	2.87	.005
Glasser	2.27	.024	1052	.019	802	.003	725	.001	3.11	.375	2.54	.012
Kounin	2.23	.027	1067	.023	784	.002	662	.000	1.81	.613	2.93	.004
Davranış Değişikliği	2.69	.008	1223	.155	853	.008	807.5	.004	7.00	.072	3.55	.001
Etkili Öğretmenlik	2.14	.033	933	.003	809.5	.004	497	.000	3.34	.342	2.51	.013
Mantıksal-Sonuç	2.32	.022	985	.006	889.5	.014	600	.000	5.91	.116	2.34	.021

* p<.05 anlamlılık düzeyi

Tablo 8 incelendiğinde öğretmenlerinin cinsiyetine göre uyguladıkları disiplin modelleri anlamlı farklılık göstermekte; kadın öğretmenler tüm disiplin modellerini anlamlı biçimde erkeklerden daha yüksek düzeyde uygulamaktadırlar. Öğretmenlerin yaşına göre uyguladıkları disiplin modelleri Canter ve Davranış Değişikliği modelleri dışındaki modellerde anlamlı farklılık göstermekte; 40 yaş ve üzerindeki öğretmenlerin, 39 yaş ve altındaki öğretmenlerden daha yüksek düzeyde bu modelleri uyguladıkları bulunmuştur. Öğretmenlerin medeni durumuna göre evli öğretmenler tüm modellerde anlamlı biçimde bekâr öğretmenlerden daha yüksek düzeyde sınıf disiplin modellerini uygulamaktadırlar. Öğretmenlerin kıdemine göre uyguladıkları disiplin modelleri anlamlı farklılık

göstermekte; 12 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin tüm disiplin modellerinde 11 ve altı kıdeme sahip öğretmenlerden anlamlı biçimde daha yüksek düzeyde uyguladıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin okuttukları sınıf düzeyine göre uyguladıkları disiplin modelleri Canter modeli dışındaki modellerde anlamlı farklılık göstermemektedir. Canter modelinde ortaya çıkan farklılığın hangi sınıf düzeyinden kaynaklandığını bulmak için yapılan test sonucunda söz konusu anlamlı farklılığın ikinci ve üçüncü sınıflar arasında olduğu tespit edilmiştir. İkinci sınıfları okutan öğretmenlerin Canter modelini üçüncü sınıfları okutan öğretmenlerden anlamlı şekilde daha yüksek düzeyde uyguladıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerinin sınıflarındaki öğrenci sayısına göre uyguladıkları disiplin modelleri anlamlı farklılık göstermekte; sınıflarındaki öğrenci sayısı 29 ve altı olan öğretmenler tüm disiplin modellerini anlamlı biçimde öğrenci sayısı 30 ve üstünde olan öğretmenlerden daha yüksek düzeyde uygulamaktadırlar.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Sınıf öğretmenlerin görüşlerine göre Canter Disiplin Modeli boyutunda yer alan maddeler incelendiğinde görece en üst düzeyde uyguladıkları; “*Öğrencilerimden kurallarına uymalarını isterim.*”, en düşük düzeyde uyguladıkları ise “*Öğrencilerimin özel sorunları (kalıtsal, duygusal, bedensel vb.) ile ilgilenmem*” ifadeleridir. Öğretmenlerin Canter Disiplin Modelindeki tüm maddeleri yüksek düzeyde uyguladıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin otoriter bir anlayışla sınıfı yönettiği, öğrencilerin kuralların dışında hareket etmesini istemediği söylenebilir. Her ne kadar öğrencilerimin özel sorunları ile ilgilenmem maddesi düşük çıksada öğretmenin öğrencilerin özel sorunları ile de ilgilendiği ifade edilebilir. Öyleki çağdaş yönetim anlayışında öğrencinin farklı ihtiyaçlarında öğretmen tarafından karşılanması beklemekte ve karşılanmaktadır. Canter Disiplin Modelinde öğretmen ders yılının başında yapılması gerekenleri hem kendi hem de öğrencileri için belirlemekte ve bunun uygulanması için rehberlik etmektedir. Canter Disiplin Modelinde öğretmen gücünü kullanarak sınıf düzenini en iyi şekilde sağlamaktadır. Canter Disiplin Modelinin öğretmenler tarafından yüksek düzeyde uygulanması sınıfta kurallarının uygulandığı, düzenin olduğu ve öğretmenin otoritesini sergilediği şeklinde ifade edilebilir. Genel olarak bu model göreve yeni başlayan, sınıfları kalabalık, kuralların ve düzenin oldukça önemli olduğu sınıflarda öğretmenler tarafından tercih edilmektedir.

Sınıf öğretmenlerin görüşlerine göre Glasser Disiplin Modeli boyutunda yer alan maddeler incelendiğinde görece en üst düzeyde uyguladıkları; “*Öğrencilerimin bazı temel sorumlulukları kazanmalarında rehberlik ederim*”, en düşük düzeyde uyguladıkları ise “*Öğrencilerimi kurallarına uyma konusunda zorlarım*” ifadeleridir. Öğretmenlerin Glasser Disiplin Modelindeki tüm maddeleri yüksek düzeyde uyguladıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin sınıfı yönetirken öğrencilere rehberlik ettiği, öğrencilere sorumluluklar vererek işbirliği yaptığı ve gerekli zamanlarda da sınıf kurallarının uygulamasında aksaklıklar yaşanmaması için bilgilendirerek kuralların uygulanmasını sağladığı söylenebilir. Glasser Disiplin Modelinde öğretmenin sınıf kurallarını oluştururken öğrenci katılımını sağladığı, onlara rehberlik ettiği, olumlu davranışlarını ödüllendirdiği, ortaya çıkan ihtiyaçlara göre kuralları yenileyebildiği, öğrencilerinin sorumluluklarının farkında olduğu bir sınıf oluşturmaktadır. Bu durumda öğrencilerin öz disiplin kazanmalarına, işbirliği içinde hareket etmelerine, doğru davranışları yapmalarına ve kendini tanımlarına vesile olabilir. Bu modelin yüksek düzeyde uygulanması öğretmenlerin öğrencilerin bireysel farklılıklarına önem verdiğinin, onların öz disiplinini geliştirmek istediğinin, sınıfta olumlu bir iklim oluşmasının göstergesi olabilir. Pek tabidir ki bu modelin uygulanması için öğretmenin sabırlı olması, öğrencilere sürekli rehberlik etmesi ve değişen durumları gözlemlemesi gerekebilir. Öğretmenlerin öğrenciler için yönetici liderlik yaptığı söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerin görüşlerine göre Kounin Disiplin Modeli boyutunda yer alan maddeler incelendiğinde görece en üst düzeyde uyguladıkları; “*Derslerimi ilginç hale getiririm*”, en düşük düzeyde uyguladıkları ise “*Öğrenci davranışlarını grup içinde değerlendiririm*” ifadeleridir. Öğretmenlerin Kounin Disiplin Modelindeki tüm maddeleri yüksek düzeyde uyguladıkları tespit edilmiştir. Öğretmenin derslerini ilginç hale getirerek öğrencilerinin derslere olan ilgisini artırması; bununla birlikte farklı yöntem ve tekniklerle dersi desteklemesi, dersin işlenişini ve öğrencinin öğrenmesini olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Öğretmenin öğrencinin davranışlarını öğrenciler

önünde değerlendirmesi geri bildirim olması bakımından önemli olarak kabul edilebilir. Burada öğretmenin etkili iletişim becerisini kullanması daha olumlu bir sınıf iklimi oluşmasına yol açabilir.

Sınıf öğretmenlerin görüşlerine göre Davranış Değişikliği Disiplin Modeli boyutunda yer alan maddeler incelendiğinde görece en üst düzeyde uyguladıkları; “*Öğrencilerimin sınıf içi kurallara uymalarını isterim*”, en düşük düzeyde uyguladıkları ise “*Öğrencilerimin davranışlarını değiştirmede cezalardan yararlanırım*” ifadeleridir. Öğretmenlerin bu modelde öğrenci davranışlarını değiştirmede cezalardan faydalanırım maddesi dışındaki tüm maddeleri yüksek düzeyde uyguladıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin sınıf kurallarının yerine getirilip getirilmediğine ilişkin öğrenci davranışlarını takip ettiği, beklenen davranışları yerine getiren öğrencileri olumlu pekiştirmeyle ödüllendiği söylenebilir. Bununla birlikte öğretmenlerin öğrenci davranışlarını değiştirmek için cezaları görece az tercih ettiği ifade edilebilir. Bu modelde öğretmenler sınıf kurallarına öğrencilerin uyması için kontrollü ve yapılandırılmış bir sınıf ortamı sağlamak için caba sarfetmekte ve davranışları ile rol model olabilmektedirler.

Sınıf öğretmenlerin görüşlerine göre Etkili Öğretmenlik Disiplin Modeli boyutunda yer alan maddeler incelendiğinde görece en üst düzeyde uyguladıkları; “*Öğrencilerimle iyi ve sağlıklı ilişkiler kurmayı isterim*”, en düşük düzeyde uyguladıkları ise “*Kimsenin kaybetmediği bir çözüm yolu öneririm*” ifadeleridir. Öğretmenlerin Etkili Öğretmenlik Disiplin Modelindeki tüm maddeleri yüksek düzeyde uyguladıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin sınıfta olumlu bir iklim inşaat ettiği, etkili iletişim becerilerini kullandığı, sorumluluklarının farkında olduğu ve sınıfta problemlerin temeline inmek ve çözmek için işbirliği elden bırakmadığı söylenebilir. Söz konusu model çağdaş modeller içinde görece en fazla kabul gören modellerden biridir.

Sınıf öğretmenlerin görüşlerine göre Mantıksal Sonuç Disiplin Modeli boyutunda yer alan maddeler incelendiğinde görece en üst düzeyde uyguladıkları; “*Öğrencilerime doğru olanı söylerim*”, en düşük düzeyde uyguladıkları ise “*Kurallara uyulacağına ya da ihlal edilebileceğine inanırım*” ifadeleridir. Öğretmenlerin Mantıksal Sonuç Disiplin Modelindeki tüm maddeleri yüksek düzeyde uyguladıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin istenen davranışları kazandırmada öğrencilere yol gösterdiği ve rol model olduğu; kurallar oluşturulurken öğrencilerinde bu oluşumda yer aldığı; öğrencilerin kuralları içselleştirdiği söylenebilir. Öğrencilerin kurallara uyma ya da uymama noktasında kendi tercihlerinin olduğu, öğrencilerin tercihlerinin sonucuna katlanacağı onlara öğretmenleri tarafından ifade edilerek, sorumluluk almaları sağlanmaktadır.

Sınıf öğretmenleri görece en yüksek düzeyde Etkili Öğretmenlik Disiplin Modelini sonra sırası ile Mantıksal Sonuç, Kounin, Davranış Değişikliği, Glasser ve Canter Disiplin Modellerini uygulamaktadırlar. Sınıf öğretmenlerinin en yüksek düzeyde sınıflarında uyguladıkları modelin Etkili Öğretmenlik sonra Mantıksal Sonuç Disiplin Modellerinin olması olumlu bir durumdur. Öyleki bu iki model görece sınıflarda tercih edilen en çağdaş sınıf yaklaşım modelleri olarak ifade edilebilir. Nitekim sınıf öğretmenlerin öğrencilerle sağlıklı ilişki içerisinde olduğu, onlara rehberlik ettiği, değer verdiği ve öğrenci merkezli destekleyici bir sınıf ortamı sağladığı söylenebilir. Etkili öğretmenliği tercih eden öğretmenler doğal olarak sınıf disipliniinde etkili iletişim becerilerini kullanmakta ve mesleklerine karşı olumlu tutum sergilemektedirler. Polat, Arslan ve Satıcı, öğretmenlerin mesleki tutum düzeyinin artmasının onların sınıflarında etkili iletişim becerilerini daha fazla kullanmalarına yol açtığını ifade etmişlerdir (2016). Ayrıca öğretmenlerin öğrencilerinin davranışlarının sonuçlarını fark etmeleri ve buna katlanmaları gerektiğinin önemli bir göstergesi olarak Mantıksal Sonuç Disiplin Modelini de üst düzeyde uygulamaktadırlar. Bu durum öğretmenlerinin öğrencilerin düşünerek hareket etmelerine ve eylemlerinin sonuçlarına katlanmaları gerektiğini ve öğrenme süreçlerini aktif kıldıklarının göstergesi olarak ifade edilebilir. Kounin Disiplin Modelini uygulamaları sınıfın geneline hakim olma ve gerektiğinde gerekli önlemleri alma noktasında hareket ettikleri söylenebilir. Sınıf yönetiminde bütünsel farkındalığın önemli bir göstergesi olarak ifade edilebilir. Öğretmenler Davranış Değişikliği Disiplin Modeli ile sınıflarında ödül ve ceza yöntemini kullanarak öğrenci davranışlarını istenen yönde şekillendirebilmektedir. Sınıf öğretmenlerinin Glasser Disiplin Modelini uygulayarak öğrencilerinin kendi seçimlerini yapmasına ve sorumluluk üstlenmesine olanak sağladığı söylenebilir. Canter Disiplin Modelinin görece en düşük düzeyde olması öğretmenlerin otoriteye ve kurallara dayalı yönetimi benimsemediğinin önemli bir göstergesi olarak ifade edilebilir. Genel olarak

öğretmenlerin daha çok öğrenciyi merkeze alan, onlarla etkili iletişim kuran, onları yönlendiren çağdaş sınıf disiplin modellerini benimsediği geleneksel ve otoriter sınıf disiplin modelini görece daha az tercih ettikleri söylenebilir. Öğretmenler pozitif bir sınıf ortamını ve disiplini tercih etmektedirler (Nelsen ve diğ. 2002). Benzer şekilde Kayabaşı ve Cemaloğlu (2007) öğretmenlerin kullandıkları disiplin modellerini; sırası ile Mantıksal Sonuç, Davranış Değişikliği, Canter, Etkili Öğretmenlik, Kounin ve Glasser şeklinde ortaya çıkarmışlardır. Oktay (2019) eğitim fakültesi öğrencilerinin sırası ile Mantıksal Sonuç, Etkili Öğretmenlik, Davranış Değişikliği, Glasser, Canter ve Kounin Modellerini kullandıklarını tespit etmiştir. Ünsal (2018) ise çalışmasında öğrencilerinin sırası ile Gerçeklik Terapisi, Olumlu Sınıf Yönetimi, Etkili Öğretmenlik, Canter, Mantıksal Sonuç ve Davranış İyileştirme modellerini tercih ettiklerini ortaya çıkarmıştır. Görüldüğü gibi genel olarak gerek öğretmen gerekse öğretmen adayları sınıf yönetiminde öğrencinin kendi davranışlarının sorumluluğunun kendilerinde olduğuna ilişkin modeli tercih etmektedir. Çalışmalarda katılımcılar tarafından tercih edilen modellere bakıldığında çağdaş sınıf disiplin modellerinin görece daha çok tercih edildiği söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplin modellerini uygulama düzeyleri eğitim durumlarına göre anlamlı fark göstermemiştir. Benzer şekilde Kayabaşı ve Cemaloğlu (2007), Tümkiye (2005), Bayraktar ve Doğan'ın (2017) yaptığı çalışmalarda da eğitim durumunun anlamlı farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir. Söz konusu değişkenlerin öğretmenlerin sınıf disiplin modelini uygulamalarında farklılık oluşturmadığı söylenebilir. Oktay (2019) öğretmen adaylarının eğitim aldıkları bölümlerinin Canter, Davranış Değişikliği ve Mantıksal Sonuç Disiplin Modelleri dışında anlamlı bir farklılık yaratmadığı ancak söz konusu disiplin modellerini sınıf öğretmenliği bölümlerinde eğitim alanların diğer bölümlerde eğitim alanlardan görece daha fazla kullandıkları ortaya çıkarılmıştır. Bununla birlikte Ünsal'ın (2018) çalışmasında öğretmen adaylarının okudukları bölümlerin sınıf disiplin modellerini kullanmada anlamlı bir fark oluşturmadığı bulunmuştur.

Öğretmenlerinin cinsiyetine göre uyguladıkları disiplin modelleri anlamlı farklılık göstermekte; kadın öğretmenler tüm disiplin modellerini anlamlı biçimde erkeklerden daha yüksek düzeyde uygulamaktadırlar. Kadın öğretmenlerin öğrencilerin durumuna göre daha etkili bir sınıf yönetimi sağlamak için tüm disiplin modellerini uygulamaya çalıştıkları söylenebilir. Kayabaşı ve Cemaloğlu (2007) çalışmalarında kadın öğretmenlerin daha çok Etkili Öğretmenlik, Davranış Değişikliği ve Mantıksal Sonuç Disiplin Modellerini uyguladıklarını tespit etmiştir. Oktay (2019) çalışmasında Canter Disiplin Modeli dışındaki tüm modellerde cinsiyetin anlamlı olmadığı ancak Canter Disiplin Modelinde erkek öğrencilerin kız öğrencilerinden daha fazla bu modeli kullandıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte Bayraktar ve Doğan (2017) ile Ünsal'ın (2018) çalışmalarında cinsiyetin sınıf disiplin modellerini kullanmada anlamlı bir fark oluşturmadığı bulunmuştur.

Öğretmenlerin yaşına göre uyguladıkları disiplin modelleri Canter ve Davranış Değişikliği Disiplin Modelleri dışındaki modellerde anlamlı farklılık göstermekte; 40 yaş ve üzerindeki öğretmenlerin, 39 yaş ve altındaki öğretmenlerden daha yüksek düzeyde bu modelleri uyguladıkları bulunmuştur. Öğretmenlerin yaşı geçtikçe modeller içerisinde daha otoriter model olarak kabul edilen, kuralların önceden belirlendiği Canter Disiplin Modelini tercih ettikleri, sınıf yönetimine ilişkin her şeyi başında itibaren belirledikleri ve fazla uğraşmak istemedikleri söylenebilir. Yine yaşı ileride olan öğretmenlerin diğer modellere kıyasla Davranış Değişikliği Disiplin Modelini seçerek ödül ve ceza ile öğrencileri disipline ettikleri söylenebilir. Nitekim diğer modeller söz konusu modellerle kıyaslandığında öğretmen için daha fazla çaba ve emek harcamayı gerektirmektedir. Bu modellerde kurallar başından itibaren koyulduğundan yaşı ileri olan öğretmenler için işler daha kolay olabilmektedir. Benzer şekilde Kayabaşı ve Cemaloğlu (2007) çalışmalarında yaşı yüksek olan öğretmenlerin Canter Disiplin Modelini uyguladıklarını ortaya çıkarmışlardır. Yaşın diğer modellerin kullanımında anlamlı bir farklılık yaratmadığı ortaya çıkarılmıştır. Bununla birlikte yine Bayraktar ve Doğan'ın (2017) çalışmalarında da yaşın sınıf disiplin modellerini kullanmada anlamlı bir farklılık oluşturmadığı bulunmuştur.

Evli öğretmenler tüm modellerde anlamlı biçimde bekâr öğretmenlerden daha yüksek düzeyde sınıf disiplin modellerini uygulamaktadırlar. Öyle ki evli öğretmenlerin yaşam deneyimleri daha fazla olduğu için bu deneyimlerini sınıf yönetim becerilerine yansıtmış olabilirler. Evli öğretmenler empati,

iletişim, sabır gibi becerilerini tüm disiplin modellerine yansıtmış olabilirler. Bununla birlikte evli öğretmenler evliliğin onlara kazandırdığı sorumluluk, davranış yönetimi gibi çeşitli durumları sınıf yönetiminde daha iyi uygulamış olabilirler. Kayabaşı ve Cemaloğlu (2007) evli öğretmenlerin Canter Disiplin Modelini daha çok kullandıklarını tespit etmiştir. Tümkiye (2005) ise medeni durumun sınıf disiplin modellerini uygulamada anlamlı bir farklılık yaratmadığını ortaya çıkarmıştır.

Öğretmenlerin kıdemine göre uyguladıkları disiplin modelleri anlamlı farklılık göstermekte; 12 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin tüm disiplin modellerinde 11 ve altı kıdeme sahip öğretmenlerden anlamlı biçimde daha yüksek düzeyde uygulamaktadırlar. Öğretmenlikte geçen süre arttıkça öğretmenler sınıf yönetiminde bilgi, tecrübe ve olgunluk kazanarak, bu kazandıklarını sınıfta yeri ve zamanı geldiğinde tüm modelleri uygulayarak gösterebilirler. Özellikle modeller hakkında bilgi ve tecrübe kazandıkça onları uygulamaları da kolay olabilir. Nitekim 12 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler çok çeşitli öğrenci sorunları, durumları ile karşılaşmış ve bunları tecrübe etmiş, farklı disiplin modellerini esnek ve etkili bir biçimde kullanmış olabilirler. Yıllar geçtikçe öğretmenler meslekte hangi modeli hangi duruma göre kullanması gerektiğini gençlere göre daha iyi bilip, etkili bir biçimde sergileyebilirler. Koyuncu'nun (2017) çalışmasında kıdemin anlamlı bir farklılık yarattığı; Davranış Değiştirme Modelinin en çok 10 yıl ve üzeri deneyime sahip olanlar tarafından tercih edildiği tespit edilmiştir. Bayraktar ve Doğan'ın (2017) çalışmalarında kıdemin sınıf disiplin modellerini kullanmada anlamlı bir farklılık oluşturmadığı bulunmuştur.

Öğretmenlerin okuttukları sınıf düzeyine göre uyguladıkları disiplin modelleri Canter Disiplin Modeli dışındaki modellerde anlamlı farklılık göstermemektedir. İkinci sınıfları okutan öğretmenlerin Canter Disiplin Modelini üçüncü sınıfları okutan öğretmenlerden anlamlı şekilde daha yüksek düzeyde uyguladıkları tespit edilmiştir. İkinci sınıf okutan öğretmenlerin Canter Disiplin Modelini üçüncü sınıf okutan öğretmenlerden daha yüksek düzeyde uygulamaları öğrencilerinin gelişimsel özelliklerinden kaynaklanabilir. Nitekim düşük sınıflarda öğrenciler kendi davranışlarını tam olarak yönetebilecek düzeyde olmadıkları için öğretmenler sınıflarında kuralları net bir biçimde koyarak öğrencilerin tutarlı bir şekilde bu kurallara göre davranış göstermesini istemiş olabilirler. Öyle ki Canter Disiplin Modelinde kurallar daha açık ve net bir biçimde olduğu için söz konusu gelişim özelliği de göz önüne alındığında öğretmenler bu modeli daha fazla tercih etmiş olabilirler. Özellikle artık birinci sınıfı geçmiş öğrencilere Canter Disiplin Modeli ile yeni davranış ve kuralları öğretmek daha kolay gelmiş olabilir. Öğretmenler için kuralları koymak, onları uygulamak ve pekiştirmek daha kolay olabilir. Üçüncü sınıf öğrencileri ikinci sınıf öğrencileri ile kıyaslandığında kendi kendini yönetme becerileri daha gelişmiştir. Bu nedenle sınıf yükseldikçe öğretmenler daha öğrenci merkezli, etkileşimi daha yüksek diğer disiplin modelleri kullanmayı tercih etmiş olabilirler.

Öğretmenlerinin sınıflarındaki öğrenci sayısına göre uyguladıkları disiplin modelleri anlamlı farklılık göstermekte; sınıflarındaki öğrenci sayısı 29 ve altı olan öğretmenler tüm disiplin modellerini anlamlı biçimde öğrenci sayısı 30 ve üstünde olan öğretmenlerden daha yüksek düzeyde uygulamaktadırlar. Öğrenci sayısı daha az olan sınıflarda öğretmenler öğrencilerle daha yakından ve daha fazla ilgilenip, onların davranışlarını daha iyi gözlemleyebilir ve ihtiyaçları olan ne ise onlara sunabilir. Bu nedenle de hem tepkisel hem de önleyici disiplin modelini daha fazla kullanabilirler. Bununla birlikte öğrenci sayısı arttıkça kontrol sağlamak, sınıf düzenini korumak zorlaşabilir, daha fazla vakit harcamayı gerektirebilir ve sınıf modellerinin hepsini uygulamayı kısıtlayabilir.

Sınıf öğretmenleri tüm disiplin modellerini yüksek düzeyde uygulamakla birlikte görece en yüksek düzeyde çağdaş olarak kabul edilen Etkili Öğretmenlik ve Mantıksal Sonuç Disiplin Modelini en düşük düzeyde ise klasik olarak kabul Canter Disiplin Modelini uygulamaktadır. Bununla birlikte öğretmenlerin tüm disiplin modellerini içinde bulunan duruma göre kullandıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin durumsallık ilkesine göre disiplin modellerini kullandıkları söylenebilir. Demografik değişkenlere göre öğretmenlerin sınıf disiplin modellerini kullanma düzeyleri eğitim durumlarına göre anlamlı fark göstermemiş; ancak cinsiyete, yaşa, medeni duruma, kıdeme, okuttukları sınıf düzeyine ve sınıftaki öğrenci sayısına göre anlamlı farklılık göstermiştir. Elde edilen bu sonuçlara göre öğretmenlerin önleyici sınıf disiplin modelleri olarak kabul edilen çağdaş sınıf disiplin modellerini kullanmaya devam etmeleri ve tepkisel sınıf disiplin modellerini kullanmaktan kaçınmaları gerekmektedir. Öğretmenlerin önleyici sınıf disiplin modellerini uygulama düzeyleri evli, yaşı ileri,

kadın, kıdemi yüksek, öğrenci sayısı az ve okuttuğu sınıf düzeyi yüksek olan öğretmenlerde görece daha yüksektir. Bu olumlu durum hakkında diğer gruplar bilgilendirilebilir. Bununla birlikte bu farklılığın nedenleri nitel bir çalışma ile detaylı bir biçimde ortaya konulabilir. Sınıf disiplin modelleri gözlem yolu ile katılımcı yaklaşımla çalışılabilir. Öğretmenler öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayacak sınıf disiplin modelleri konusunda bilinçlendirilerek, demokratik ve önleyici sınıf disiplin modellerini kullanmaları konusunda teşvik edilebilir. Aydın ili Efeler ilçesindeki merkezi okullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin disiplin modellerini hangi düzeyde uyguladıklarını ortaya çıkarmak amacıyla yapılan bu çalışma bundan sonraki çalışmalarda kapsamı daha da genişletilerek Aydın ilindeki tüm sınıf öğretmenlerini dâhil edecek şekilde yapılabilir.

Kaynakça

- Aydın, A. (2023). *Sınıf yönetimi*. Pegem Akademi.
- Başar, H. (2021). *Sınıf yönetimi*. Anı Yayıncılık.
- Bayraktar, H. V. ve Dogan, M. C. (2017). Investigation of primary school teachers' perception of discipline types they use for classroom management. *Higher Education Studies*, 7(1), 30-45.
- Can, A. (2023). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Canter, L., & Canter, M. (1976). *Assertive discipline: A take-charge approach for today's educators*. Canter & Associates.
- Celep, C. (2004). *Sınıf yönetimi ve disiplini*. Anı Yayıncılık.
- Cemaloğlu, N. ve Kayabaşı, Y. (2007). Öğretmenlerin tükenmişlik düzeyi ile sınıf yönetiminde kullandıkları disiplin modelleri arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(2), 123-155.
- Dreikurs, R. (1968). *Psychology in the classroom: A manual for teachers*. Harper & Row.
- Dreikurs, R., & Cassel, P. (1999). *Discipline without tears*. Penguin-NAL.
- Gay, L. R., Mills, G. E., & Airasian, P. (2006). *Educational research: Competencies for analysis and applications*. Merrill Greenwood.
- Glasser, W. (1986). *Control theory in the classroom*. Harper & Row.
- Gordon, T. (1996). *Etkili öğretmenlik eğitimi* (E. Aksoy, Çev.). Sistem.
- Habacı, İ., Tanrikulu, F. Z. ve Atıcı, R. (2013). Sınıf içi disiplin kurallarının benimsetilmesinde öğretmen rolleri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 1953-1971.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma teknikleri ve istatistik yöntemleri*. Tekışık Matbaası.
- Kayabaşı, Y. ve Cemaloğlu, N. (2007). Öğretmenlerin sınıflarında kullandıkları disiplin modellerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 149-170.
- Kentli, F. (2016). İdeal öğretmenlerin disiplin modelleri: Bir anlatı çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 290-302.
- Kounin, J. (1977). *Discipline and group management*. RE Krieger Publishing.
- Koyuncu, B. (2017). Öğretmen adaylarının sınıf yönetimi disiplin modelleri tercihlerinin ve tercihlerine bağlı olarak oluşturdukları sınıf disiplin tasarımlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Researcher: Social Science Studies*, 5(4), 91-103.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2014). *Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları yönetmeliği*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *Ortaöğretim kurumları yönetmeliği*. https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_07/16134512_yonetmelik.pdf
- Nelsen, J., Lott, L., & Glenn, S. (2002). *Sınıfta pozitif disiplin*. Hayat Yayıncılık.
- OECD. (2023). *PISA 2022 Results*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/en/about/programmes/pisa.html>

- Oktaç, A. (2019). Öğretmen adaylarının sınıf yönetiminde tercih ettikleri disiplin modelleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (50)*, 427–450.
- Özel, E., Bayındır, N. ve Özel, A. (2013). Sınıf öğretmenlerinin sınıfta otoriteyi sağlamada gösterdikleri tepki davranışları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (2)*, 18–36.
- Pala, A. (2005). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemeye dönük disiplin modelleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13*, 171–179.
- Polat, S., Arslan, Y. ve Satıcı, A. (2016). Öğretmenlerin mesleki tutumları ile sınıf disiplin modeli tercihleri arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 36(3)*, 651–668.
- Sadık, F. (2006). Öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla baş etme stratejilerinin öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre incelenmesi ve Güvengen disiplin modeli temel alınarak uygulanan eğitim programının öğretmenlerin baş etme stratejilerine etkisi. [*Yayınlanmamış doktora tezi*]. Adana Çukurova Üniversitesi.
- Skinner, B. F. (1938). *The behavior of organisms: An experimental analysis of behavior*. Digital Library India. <https://archive.org/details/TheBehaviorOfOrganisms>
- Skinner, B.F. (1968). *The technology of teaching*. Appleton-Century-Crofts.
- Tavşancıl, E. (2019). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Yayınları.
- Tertemiz, N. I. (2017). Sınıfta yönetimi ve disiplin modelleri. L. G. Yüksel ve S. Büyükalın Filiz (Editörler), *Sınıf yönetimi* içinde (ss. 119–145). Pegem Akademi.
- Tosun, Ü. (2002). *Onurlu disiplin*. Beyaz Yayınları.
- Tümekaya, S. (2005). Öğretmenlerin sınıf içi disiplin anlayışları ve tükenmişlikle ilişkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 44*, 549–568.
- Türk Dil Kurumu. (2024). *Disiplin*. İçinde *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. <https://sozluk.gov.tr/>.
- Ünsal, H. (2018). Öğretmen adaylarının sınıfta disiplin modellerine ilişkin tercihleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14(2)*, 519–531.
- Yiğit, B. (2008). Sınıfta disiplin ve öğrenci davranışlarının yönetimi. M. Şişman & S. Turan (Editörler), *Sınıf yönetimi* içinde (ss. 77–95). Pegem Akademi.